



Kriminalvårdsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet drygt 50 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2011 och 2012 om kriminalvård. De behandlade yrkandena rör bl.a. frågor om verkställighetsplaner, sysselsättning, utslussning och samverkan samt villkor för häktade. Av yrkandena behandlas 18 förenklat eftersom samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats av riksdagen tidigare under valperioden.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående utrednings- och beredningsarbete samt till pågående utvecklingsarbete inom Kriminalvården.

I betänkandet finns 15 reservationer (S, MP, SD, V) och två särskilda yttranden (S, MP, SD, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Verkställighetsplanering	7
Sysselsättning	9
Utslussning och frågor om samverkan	13
Besök	17
Intensivövervakning med elektronisk kontroll	18
Rymning	20
Villkor för häktade m.m.	21
Droger på anstalt	27
Nya kriminalvårdsanstalter	28
Användning av straffregisterutdrag	29
Motioner som bereds förenklat	31
Reservationer	32
1. Särskilda handlingsplaner vid återfall i brott, punkt 1 (S, MP, V)	32
2. Verkställighetsplanering för dömda under 40 år, punkt 2 (MP)	32
3. Arbete och programverksamhet på anstalt, punkt 3 (S, MP, V)	33
4. Utbildning, punkt 4 (V)	34
5. Utslussningsavtal m.m., punkt 5 (S, MP, V)	35
6. Incitamentsmodeller, punkt 6 (MP)	36
7. Intensivövervakning med elektronisk kontroll, punkt 8 (S, MP)	37
8. Intensivövervakning med elektronisk kontroll, punkt 8 (SD)	37
9. Rymning, punkt 9 (SD)	38
10. Villkor för häktade m.m., punkt 10 (V)	39
11. Häktesrestriktioner för barn, punkt 11 (S, MP)	40
12. Behandlingsverksamhet på häkte, punkt 12 (S)	40
13. Droger på anstalt, punkt 13 (S, MP)	41
14. Nya kriminalvårdsanstalter, punkt 14 (SD)	41
15. Användning av straffregisterutdrag, punkt 15 (S, MP, V)	42
Särskilda yttranden	43
1. Häktesrestriktioner för barn, punkt 11 (V)	43
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 16 (S, MP, SD, V)	43
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	44
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	46
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 16	50

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Särskilda handlingsplaner vid återfall i brott

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 16.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Verkställighetsplanering för dömda under 40 år

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 9.

Reservation 2 (MP)

3. Arbete och programverksamhet på anstalt

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 1,

2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) yrkande 1,

2012/13:Ju358 av Désirée Pethrus och Irene Oskarsson (båda KD) yrkande 3 och

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 41.

Reservation 3 (S, MP, V)

4. Utbildning

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 2,

2012/13:Ju329 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 1 och

2012/13:Ju361 av Börje Vestlund m.fl. (S).

Reservation 4 (V)

5. Utslussningsavtal m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 3,

2012/13:Ju285 av Metin Ataseven (M),

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 64 och

2012/13:Ju383 av Shadiye Heydari (S) yrkandena 1–4.

Reservation 5 (S, MP, V)

6. Incitamentsmodeller

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 6 (MP)

7. Besök

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju381 av Margareta Larsson och Kent Ekeröth (båda SD).

8. Intensivövervakning med elektronisk kontroll

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju403 av Kent Ekeroth (SD),

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 32,

2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) yrkande 2 och

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 10.

Reservation 7 (S, MP)

Reservation 8 (SD)

9. Rymning

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju396 av Edward Riedl (M) och

2012/13:Ju215 av Kent Ekeroth (SD).

Reservation 9 (SD)

10. Villkor för häktade m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju342 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2012/13:Ju202 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Reservation 10 (V)

11. Häktesrestriktioner för barn

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 46.

Reservation 11 (S, MP)

12. Behandlingsverksamhet på häkte

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 61.

Reservation 12 (S)

13. Droger på anstalt

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28 och

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 17.

Reservation 13 (S, MP)

14. Nya kriminalvårdsanstalter

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ju287 av Kent Ekeroth (SD).

Reservation 14 (SD)

15. Användning av straffregisterutdrag

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 12.

Reservation 15 (S, MP, V)

16. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 31 januari 2013

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Kerstin Haglö (S), Anti Avsan (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Caroline Szyber (KD), Richard Jomshof (SD), Lena Olsson (V), Carl-Oskar Bohlin (M), Mattias Jonsson (S), Agneta Börjesson (MP) och Jan Ertsborn (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ett femtiotal motionsyrkanden om kriminalvård som väcktes under de allmänna motionstiderna 2011 och 2012. De behandlade yrkandena rör bl.a. frågor om verkställighetsplaner, sysselsättning, utslussning och samverkan samt villkor för häktade. Av yrkandena behandlas 18 förenklat eftersom samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats av riksdagen tidigare under valperioden.

Utskottets överväganden

Verkställighetsplanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om bl.a. kontaktperson och personlig handlingsplan.

Jämför reservationerna 1 (S, MP, V) och 2 (MP).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) begärs i yrkande 9 ett tillkännagivande om en kontaktperson och personlig handlingsplan för män under 40 år. Motionärerna anför att alla personer under 40 år som döms för brott med hårdare påföljd än böter ska få en särskild kontaktperson och en personlig handlingsplan för att förhindra återfall i brott. Kontaktpersonen ska rekryteras av Kriminalvården och handlingsplanen ska upprättas av socialtjänsten tillsammans med Kriminalvården. Vidare anføres i yrkande 16 att Kriminalvården bör ta fram särskilda handlingsplaner för alla som återfaller i likartad brottslighet.

Bakgrund

Av 1 kap. 5 § fängelselagen (2010:610) framgår att verkställighet av fängelse ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Verkställigheten ska, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. För varje intagen ska det upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. Verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter.

I rapporten Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott – Verkställighetsplanering och samverkan inför de intagnas frigivning (RiR 2009:27) redovisade Riksrevisionen resultatet av den granskning man gjort av Kriminalvårdens planering av de intagnas verkställighet samt samverkan mellan ansvariga myndigheter inför frigivning. Enligt granskningen uppfyllde inte Kriminalvården de krav som ställs på klienternas verkställighetsplanering. Bristerna i planeringen gällde kvaliteten, dokumentationen och uppföljningen. Slutsatserna av granskningen överlämnades till riksdagen i form av en framställning (2009/10:RRS21). Utskottet behandlade framställningen i bet. 2009/10:JuU21. Utskottet uttalade att det såg allvarligt på den kritik som Riksrevisionen framfört. Med hänsyn till att regeringen i proposition 2009/10:135 En ny fängelse- och häkteslagstiftning lyft

fram frågorna som prioriterade samt till det arbete som pågår inom Kriminalvården föreslog utskottet dock att framställningen skulle avslås. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2009/10:317–318).

Kriminalvården redogör i årsredovisningen för 2011 (s. 23 f.) för de åtgärder som vidtagits med anledning av de brister i kvalitet, dokumentation och uppföljning av verkställighetsplanering som påtalats av Riksrevisionen. Av redovisningen framgår att prioriteringen av resurser har fortsatt för den förstärkta organisationen för arbetet med verkställighetsplanering. Resurser för samordning, utbildning och kvalitetssäkring är avsatta på central och regional nivå. I en central samordningsfunktion finns representanter från enheter på huvudkontoret och regionala representanter. Under året har Kriminalvården arbetat med att se över och utforma nytt utbildningsmaterial och andra stöddokument, förbättra möjligheterna till uppföljning genom nya rapporter och åtgärda andra identifierade brister. Förutom åtgärder som genomförs i den centrala samordningsgruppen genomförs utbildningsinsatser även på regional nivå och kvalitetsförbättringsarbete genom särskilda uppföljningar.

Det framgår vidare av årsredovisningen för 2011 (s. 36) att under 2011 hade 94 procent av klienterna som påbörjade en verkställighet med minst en månads strafftid, och som verkställt minst en månad, en upprättad verkställighetsplan. När det gäller klienter som dömts till kortare strafftid än 30 dagars fängelse och som verkställt minst 14 dagar var motsvarande siffra 77 procent.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att Kriminalvården har beslutat om nya föreskrifter samt en handbok för arbete med verkställighetsplanering. Uppgifter som tas fram i samband med personutredning på uppdrag av domstol ligger till grund för verkställighetsplaneringen. Vid såväl personutredning som vid verkställighetsplaneringen görs risk- och behovsbedömningar. Vidare har varje intagen en kriminalvårdare som kontaktman. Kontaktmannen ansvarar för de frågor som rör den intagne och ska fungera som ett stöd för den intagne under hans eller hennes tid inom Kriminalvården.

Av regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Kriminalvården framgår att myndigheten ska redovisa en bedömning av resultatet av de åtgärder som vidtagits med anledning av uppmärksammade brister i kvalitet, dokumentation och uppföljning av verkställighetsplaneringen samt en beskrivning av eventuella kvarstående problem.

Av regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende Kriminalvården framgår att myndigheten ska redovisa en beskrivning av arbetet med att säkerställa att upprättade verkställighetsplaner håller en hög kvalitet, dokumenteras och följs upp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona vikten av verkställighetsplanering. Den intagnes verkställighet av ett fängelsestraff ska utformas så att den verkar återfallsförebyggande och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas, utan att för den skull den intagnes eget ansvar sätts åt sidan.

Som framgår ovan såg utskottet allvarligt på den kritik som Riksrevisionen uttalade våren 2010 när det gällde Kriminalvårdens planering av de intagnas verkställighet. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet kan konstatera att Kriminalvården har vidtagit flera åtgärder med anledning av de brister som Riksrevisionen påpekade och att arbetet med verkställighetsplanering prioriteras. Vidare framgår av regleringsbrevet för såväl 2012 som 2013 att regeringen följer frågan om verkställighetsplanering. Någon anledning för riksdagen att ta initiativ i frågan finns därför inte. Motionerna avstyrks.

Sysselsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. utbildning och behandlingsprogram.

Jämför reservationerna 3 (S, MP, V) och 4 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) framförs ett yrkande om behandlingsinsatser i kriminalvården för sexualbrottsdömda samt uppföljning vid frisläppandet (yrkande 41).

I motion 2012/13:Ju361 av Börje Vestlund m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om möjligheten för intagna i fängelse att genomgå körkortsutbildning.

I kommittémotion 2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) anförs att en utredning bör genomföras med syftet att ta fram förslag för att motverka sysslolösheten inom kriminalvården (yrkande 1). Vidare anförs i yrkande 2 att alla intagna inom kriminalvården ska ges möjlighet till studier upp till minst gymnasienivå. Det bör också skapas fler platser för yrkesutbildning inom kriminalvården. Ett likalydande yrkande framförs i kommittémotion 2012/13:Ju329 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 1. I motion 2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) begärs ett tillkännagivande om behovet av att utöka de arbetsförberedande insatserna för yngre frihetsberövade personer (yrkande 1). Motionärerna anför att det finns kriminalvårdsanstalter där man med lyckat resultat under strafftiden har introducerat utbildningar och goda kontakter med arbetsmarknaden.

I motion 2012/13:Ju358 av Désirée Pethrus och Irene Oskarsson (KD) anförts att regeringen bör fortsätta ansträngningarna att utöka vårdmöjligheterna för personer som dömts för barnsexhandel.

Bakgrund

Av 3 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) följer att en intagen ska ges möjlighet till sysselsättning i form av arbete, utbildning, brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet eller annan strukturerad verksamhet.

Regeringen anför följande i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 4 Rättsväsendet s. 18).

För de ungdomar vars brottslighet har gått så långt att de döms till kriminalvårdspåföljd är det angeläget att Kriminalvården bedriver ett intensivt arbete för att vända den negativa utvecklingen. Att vidta åtgärder under verkställigheten som bidrar till att minska återfallen i brott är en av Kriminalvårdens viktigaste uppgifter. Regeringen planerar att ge Kriminalvården i uppdrag att vidta åtgärder för att särskilt uppmärksamma unga dömda inom ramen för detta arbete. Det handlar exempelvis om att arbeta för att förbättra de dömdas förutsättningar på arbetsmarknaden samt motivera till och underlätta för unga dömda att ta avstånd från kriminella grupperingar. Organisationer i den ideella sektorn och trossamfund spelar en viktig roll och utför ett värdefullt arbete för att stötta de dömda efter villkorlig frigivning.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att det uppdrag till Kriminalvården som nämns i budgetpropositionen om att vidta åtgärder för att särskilt uppmärksamma unga dömda kommer att lämnas i februari 2013.

Av regleringsbrevet för 2013 avseende Kriminalvården framgår att Kriminalvården ska redovisa en bedömning av hur myndigheten utvecklat sin förmåga att uppmärksamma och tillgodose unga personers behov i verksamheten samt en plan för vilka ytterligare åtgärder som myndigheten planerar att vidta.

Enligt Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 (s. 39) var sysselsättningsgraden i förhållande till tillgänglig tid under det året 78 procent, vilket är samma nivå som de två föregående åren.

Från Kriminalvården har inhämtats att utbildningsnivån bland intagna varierar kraftigt, från ingen fullföljd utbildning alls till högskolenivå. En stor, nordisk undersökning som publicerades 2008 visar dock att ungefär hälften av de intagna i svenska fängelser hade mycket kort eller ingen utbildning – ca 10 procent hade inte fullföljt någon utbildning alls och knappt 40 procent hade grundskola som högsta fullföljda utbildning.

Kriminalvården har vidare uppgett att omkring 30 procent av de intagna någon gång under 2011 deltog i någon form av klientutbildning. I utbudet av formell vuxenutbildning ingår ett hundratal olika kurser. Under 2011 utfärdades 2 045 betyg fördelat på 1 212 intagna, vilket är en fördubbling jämfört med 2007. (2007 var det 938 betyg fördelat på 598 intagna). Av dem som tog betyg, tog en studerande i genomsnitt 1,68 betyg. Klientutbildningen omfattar olika slags utbildning, dels allmän (teoretisk) utbild-

ning i form av formell vuxenutbildning, dels yrkesutbildning. I den allmänna utbildningen inryms svenska för invandrare (sfi), vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt läs- och skrivträning. Kriminalvården bedriver även distansutbildning på alla anstalter, vilket innebär att en intagen vid förflyttning kan fortsätta sina studier för samma lärare, och om behörig lärare inte finns på aktuell anstalt, kan utbildningen ske på distans redan från start. Yrkesutbildning ges framför allt i samverkan med Arbetsförmedlingen som finansierar sådan utbildning i syfte att förse arbetsmarknaden med arbetskraft. Som exempel nämns plåt- och svetsutbildning, fastighetsteknisk och industriteknisk utbildning samt olika byggutbildningar. Även Kriminalvården finansierar viss yrkesutbildning, t.ex. truckutbildning och plattsättarutbildning. Högskoleutbildning förekommer i mån av resurser. De som har kortast utbildning prioriteras till studier. Studier på högskolenivå sker på distans mot berörd högskola eller universitet och kräver vanligen särskilda arrangemang från både Kriminalvården och lärosätet eftersom intagna inte har fri tillgång till Internet.

När det gäller arbetsdrift har Kriminalvården informerat om att den utförs under namnet Krimprod och att det i de flesta anstalter finns t.ex. verkstads- och monteringsarbeten, snickeri, städ, tvätt och kökshandläggning. På några anstalter finns det jord- och skogsbruk. Arbete erbjuds även i form av service. Det handlar bl.a. om lokalvård, köksarbete och fastighetsunderhåll. Annan strukturerad verksamhet innefattar bl.a. självförvaltning och studiecirkel och finns på många anstalter.

Vad slutligen gäller behandlingsprogram har Kriminalvården informerat om följande. Programmen ska på vetenskaplig grund kunna påvisas ha effekt på risken för återfall i brott. Ett led i detta arbete är att programmen ackrediteras. Det betyder att de genomgår en vetenskaplig bedömning, där en oberoende forskarpanel granskar programmets innehåll och sättet att genomföra det på. Det finns 13 ackrediterade program och tre program är under utveckling. Det är program för unga med våldspromatik, spelmissbrukare och ett motivationsprogram som är under utveckling. Under 2011 genomfördes ca 5 800 program i anstalt och ca 3 700 program i frivård.

Programmen riktar sig till följande målgrupper:

- dömda med kriminella värderingar, livsstil
- dömda för våldsbrott, inklusive våld i nära relation
- dömda som missbrukar droger
- dömda för sexualbrott
- dömda som har ett problematiskt spelande
- unga
- kvinnor.

Kriminalvården har sedan 2008 utifrån regeringens nationella handlingsplan och uppdrag bedrivit ett intensifierat utvecklingsarbete med inriktning på målgrupperna dömda till sexualbrott och våld i nära relation. Det fanns

2012 sex anstalter med sammanlagt ca 540 särskilda platser för dömda till sexualbrott. I genomsnitt finns det 400–450 dömda till sexualbrott i anstalt en given dag.

För dömda till sexualbrott erbjuds behandlingsprogrammet ROS. Det bedrivs i grupp och individuellt och erbjuds i anstalt och i frivård. Under 2011 slutförde ca 220 dömda något att dessa grundprogram. Därutöver slutförde ca 100 dömda ett tillhörande uppföljningsprogram.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av sysselsättning under verkställigheten. En ordnad sysselsättning under verkställigheten är väsentlig i arbetet med att återanpassa och slussa ut de intagna till ett liv i frihet. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att arbetslinjen ska omfatta alla intagna såväl under tiden i anstalt som efter frigivningen.

Det är angeläget att Kriminalvården genom samverkan med Arbetsförmedlingen och andra aktörer på arbetsmarknaden vidtar åtgärder för att skapa arbete och meningsfull sysselsättning under verkställigheten. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att det framgår av de uppgifter som Kriminalvården har lämnat att myndigheten samverkar med Arbetsförmedlingen när det gäller frågor om sysselsättning. Likaså framgår det att arbetsdrift finns vid de flesta anstalter samt att det på många anstalter finns strukturerad verksamhet som t.ex. självförvaltning och studiecirklar. Utskottet ser positivt på dessa omständigheter och utgår från att Kriminalvården fortsätter sina ansträngningar på området. Riksdagen bör inte ta något initiativ i frågan. Motionerna 2011/12:Ju334 (V) yrkande 1 och Ju314 (KD) yrkande 1 avstyrks.

Det framgår vidare av de uppgifter som Kriminalvården har lämnat att myndigheten sedan 2008 har bedrivit ett intensifierat utvecklingsarbete med inriktning bl.a. på dem som dömts för sexualbrott. Detta är ett mycket angeläget område och utskottet välkomnar utvecklingen. Något initiativ från riksdagen behövs inte. Motion 2012/13:Ju358 (KD) yrkande 3 och 2012/13:Ju373 (S) yrkande 41 avstyrks.

När det gäller frågan om utbildning konstaterar utskottet att Kriminalvårdens utbud omfattar ett stort antal kurser och att det under 2011 utfärdades dubbelt så många betyg som under år 2007. Utskottet ser positivt även på denna utveckling och utgår från att Kriminalvården fortsätter sina ansträngningar på området. Motion 2011/12:Ju334 (V) yrkande 2, 2012/13:Ju329 (V) yrkande 1 och 2012/13:Ju361 (S) avstyrks.

Utslussning och frågor om samverkan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om utslussning och samverkan.

Jämför reservationerna 5 (S, MP, V) och 6 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) behandlas frågan om s.k. utslussningsavtal (yrkande 64). Motionärerna anför att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbrukarvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen etc. kan samordnas på ett bättre sätt för att genom ett sådant avtal ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen.

I motion 2012/13:Ju383 av Shadiye Heydari (S) anförs att övergången mellan anstalten, frigivningen och hemmet bör förbättras och utvecklas samt att möjligheten att utforma någon form av handlingsprogram så att man inte lämnas ensam bör ses över (yrkande 1). I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att finna metoder som är möjliga att generalisera i ett fortsatt arbete med att öka möjligheten för revansch för individer som har behov av detta. I yrkande 3 anförs att de elever eller personer som avtjänat sitt fängelsestraff och som deltar i återfallsförebyggande verksamhet ska nå den nivå i utbildningshierarkin som de vid ingången hade satt som mål. Slutligen begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att se över möjligheten att samla, överföra och utbyta erfarenheter med gymnasieskolorna. Motionären anför att många av dem som avtjänat ett fängelsestraff har dålig erfarenhet av skolan. I vissa fall kan det betyda att de delvis eller helt saknar grundläggande skolkunskaper.

I kommittémotion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) anförs att incitamentsmodeller för kriminalvården och kommunerna bör utvecklas (yrkande 2). Motionärerna anför att ett av huvudmålen för Kriminalvårdens uppdrag är att minska återfall i brottslighet. Enligt motionärernas mening saknas det emellertid en tydlig koppling mellan ersättningen till myndigheten och hur väl den lyckas i uppfyllandet av detta uppdrag. Regeringen bör därför utforma en modell för ersättning till Kriminalvården som i ökad grad speglar målpuppfyllelsen.

I kommittémotion 2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) anförs att Kriminalvården bör få i uppdrag att söka samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting för att förbättra samverkan kring de intagna i kriminalvården i enlighet med normaliseringsprincipen (yrkande 3). Motionärerna anför att normaliseringsprincipen innebär att verkställigheten både i teori och praktik ska syfta till och organiseras så att en anpassning till livet utanför anstalten blir så enkel som möjlig. Det förutsätter att Kriminalvården och relevanta instanser i samhället utanför samverkar.

I motion 2012/13:Ju285 av Metin Ataseven (M) anförs att det bör övervägas att se över hur kontakten med arbetsmarknaden för dem som frigges efter fängelsestraff kan underlättas.

Bakgrund

Enligt 11 kap. 1–5 §§ fängelselagen (2010:610) är de utslussningsåtgärder som kan beviljas en intagen frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång.

Utskottet behandlade frågor om utslussning och samverkan senast i bet. 2010/11:JuU10. Utskottet underströk bl.a. (s. 12) vikten av att Kriminalvården fortlöpande vidtar åtgärder för att öka andelen intagna som blir föremål för frigivningsåtgärder. Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (2010/11:83).

Som återgetts under avsnittet Sysselsättning anför regeringen följande i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 4 Rättsväsendet s. 18).

För de ungdomar vars brottslighet har gått så långt att de döms till kriminalvårdspåföljd är det angeläget att Kriminalvården bedriver ett intensivt arbete för att vända den negativa utvecklingen. Att vidta åtgärder under verkställigheten som bidrar till att minska återfallen i brott är en av Kriminalvårdens viktigaste uppgifter. Regeringen planerar att ge Kriminalvården i uppdrag att vidta åtgärder för att särskilt uppmärksamma unga dömda inom ramen för detta arbete. Det handlar exempelvis om att arbeta för att förbättra de dömdas förutsättningar på arbetsmarknaden samt motivera till och underlätta för unga dömda att ta avstånd från kriminella grupperingar. Organisationer i den ideella sektorn och trossamfund spelar en viktig roll och utför ett värdefullt arbete för att stötta de dömda efter villkorlig frigivning.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att det uppdrag till Kriminalvården som nämns i budgetpropositionen om att vidta åtgärder för att särskilt uppmärksamma unga dömda kommer att lämnas i februari 2013.

Av regleringsbrevet för 2013 avseende Kriminalvården framgår att Kriminalvården ska redovisa en bedömning av hur myndigheten utvecklat sin förmåga att uppmärksamma och tillgodose unga personers behov i verksamheten samt en plan för vilka ytterligare åtgärder som myndigheten planerar att vidta.

Vidare anför regeringen följande i budgetpropositionen för 2013 (utg.omr. 4 s. 36).

Kriminalvården har följt upp andelen ungdomar i anstalt som blivit föremål för särskilda utslussningsåtgärder. Av ungdomar som var intagna i anstalt med en strafftid om två år eller mer fick 58 procent en utslussningsåtgärd vilket är en procentenhet mer jämfört med motsvarande grupp vuxna intagna. Av ungdomar som hade strafftider mellan sex månader och två år fick 15 procent en utslussningsåtgärd vilket är klart lägre än övriga intagna med motsvarande strafftider där 27 procent fick en utslussningsåtgärd.

Kriminalvården har haft som återrapporteringskrav att visa vilka åtgärder som vidtagits för att öka kunskapen om och förbättra genomslaget för reformen med ökade möjligheter för fängelsedömda att ta del av arbetsmarknadsåtgärder när de är under utslussning eller står under övervakning. I denna del framgår följande av Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 (s. 26).

Kriminalvården har på olika sätt informerat personal och intagna om möjligheterna att få ta del av Arbetsförmedlingens program, exempelvis genom gemensamt anordnande seminarier. Ett gemensamt handläggargstödd har tagits fram av de båda myndigheterna för att underlätta samarbetet. Handläggargstödet utgör bland annat en beskrivning av hur det faktiska samarbetet kring klienten ska gå till, att klientens behov ska kartläggas i samråd mellan myndigheterna som en del av verkställighetsplaneringen och hur samarbetet ska gå till vid utslussningsplanering och planering vid villkorlig frigivning. Under året har Kriminalvårdens och Arbetsförmedlingens gemensamma besök på anstalter med arbetsmarknadsutbildning fortsatt, 10 anstalter har besökts 2011. Vid dessa besök diskuterades både arbetsmarknadsutbildning och övrig samverkan. Under hösten hölls två gemensamma seminarier med fokus på ungdomar och kvinnor i Kriminalvården. Syftet var att öka arbetsmarknadsutbildningen på anstalter med dessa klientgrupper och få klienterna mera motiverade att påbörja utbildning.

Krami är en samverkan mellan frivården, lokal arbetsförmedling och kommun med syfte att stödja klienter som har svårt att själva ta sig ut på arbetsmarknaden. Varje Krami består av minst en tjänsteman från respektive myndighet, och verksamheten är samlokaliserad. Arbetet bedrivs utifrån så kallad konsekvenspedagogik, en pedagogisk modell som tagits fram av de danska Träningsskolorna och innebär att alla har ett fritt val och att om man kan se vilka de positiva och negativa konsekvenserna är kan man göra rätt val. Kramiverksamheten integrerades 2008 i överenskommelsen mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården. Idag finns 19 Krami på 15 orter. Under 2002 gjordes en utvärdering av Krami som visade på stora samhällsekonomiska vinster. Kriminalvården har nu beslutat att göra en ny utvärdering.

Enligt Kriminalvården kommer den utvärdering som nämns i årsredovisningen att lämnas i början av 2013.

Från Kriminalvården har inhämtats att det finns en nationell överenskommelse som reglerar samverkan och en nationell grupp som följer arbetet. Alla anstalter och frivårdskontor ska ha särskilt utsedda kontaktpersoner som samarbetar med utsedda handläggare på Arbetsförmedlingen. Det finns lokala överenskommelser som reglerar samarbetet. Samarbetet gäller arbetsmarknadsåtgärder i enskilda ärenden, yrkesutbildning och Krami.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 framgår bl.a. följande när det gäller utslussningsåtgärder (s. 38–39).

Under 2011 har kriminalvården frigivit 4 343 klienter från slutan stalt utan att någon av de fyra särskilda utslussningsåtgärderna föregick frigivningen. Av dessa var 298 kvinnor. Detta innebär att 47 procent av alla frigivningar skett från slutan stalt utan föregående utslussningsåtgärd. För kvinnorna var andelen 45 procent. Andelen klienter som frigivits utan föregående utslussningsåtgärd har därmed minskat jämfört med de två föregående åren, då motsvarande siffra var 51 procent för 2010 och 49 procent för 2009.

Sedan år 2009 har andelen klienter som varit föremål för någon utslussningsåtgärd varit ungefär densamma för gruppen med ett fängelsestraff av minst två år. Under år 2011 har 57 procent av denna grupp varit föremål för en särskild utslussningsåtgärd i direkt anslutning till frigivningen. Motsvarande siffra för frigivna från straff på mellan sex månader och två år är 27 procent. Klienter med långa strafftider är således föremål för särskild utslussningsåtgärd i en omfattning som i stort motsvarar Kriminalvårdens mål och minskningen har framför allt skett för klienter med strafftider under två år. För kvinnor har dock antalet placeringar i utökad frigång successivt ökat under de tre åren.

Alla särskilda utslussningsåtgärder har minskat jämfört med tidigare år. Störst minskning, jämfört med 2010, har skett för påbörjade vårdvinstelser. En orsak är troligen en mer stringent utslussningsplanering med noggrann bedömning av klienters risker, behov och motivation i relation till den köpta vårdens innehåll. Denna utveckling har delvis sin grund i tidigare upptäckta missförhållanden och de ökade krav på kontroll och förberedelser som därefter ställts. De skärpta kraven på kontroll innebär att varje anstalt och frivårdsenhet ansvarar för minst två närvarokontroller i månaden för alla placerade klienter. Antalet avbrutna utslussningsåtgärder har minskat ytterligare till enbart några enstaka för åtgärderna frigång, halvvägshus och utökad frigång. Även avbrutna vårdvinstelser har minskat jämfört med 2010.

Inom kriminalvården initierades under 2010 en diskussion om ökad effektivitet i placeringar. Tilldelningen av medel för köpt vård ökades inte jämfört med tidigare, utan en diskussion fördes om att överväga kortare vårdtider. Detta resonemang kan ha övertolkats och därmed inneburit en icke avsedd restriktivitet.

Vidare kan brottsofferperspektivet ha medverkat till att utslussning inte utan vidare medges om brottsoffer bor i närheten. Att fler klienter genomgår de långa behandlingsprogrammen kan också bidra till att den verkställighetstid som återstår efter fullföljt program blir för knapp för att planera en särskild utslussningsåtgärd. Förberedelse för frigivning får istället ske genom till exempel samplanering med beroendevård och socialtjänst.

Regeringen gav i maj 2012 Kriminalvården och Arbetsförmedlingen i uppdrag att utveckla sin samverkan för att förstärka insatserna för dömda kvinnor i syfte att öka deras förutsättningar att efter verkställigheten få och behålla ett arbete. En delredovisning av uppdraget ska lämnas till Justitiedepartementet senast den 31 maj 2013. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2014.

Av regleringsbrev för 2013 avseende Kriminalvården framgår bl.a. följande.

Kriminalvården ska fortlöpande vidta åtgärder för att öka andelen intagna som blir föremål för frigivningsförberedelser. Arbetslinjen är ett centralt inslag i detta. Verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den dömde och i samverkan med berörda myndigheter.

Kriminalvården ska redovisa:

– åtgärder som vidtagits för att öka antalet klienter som blir föremål för arbetsmarknadsinriktade åtgärder. Av redovisningen ska framgå i vilken utsträckning åtgärder vidtagits i samverkan med Arbetsförmedlingen eller andra aktörer på arbetsmarknaden,

- åtgärder som i övrigt vidtagits för att öka inslaget av frigivningsförberedande åtgärder under verkställigheten. Av beskrivningen ska framgå i vilken utsträckning åtgärder har vidtagits i samverkan med andra,
- en beskrivning av det återfallsförebyggande arbetet vid säkerhetsenheterna vid anstalterna Hall, Kumla och Saltvik,
- en beskrivning av arbetet med att säkerställa att upprättade verkställighetsplaner håller en hög kvalitet, dokumenteras och följs upp, samt
- en bedömning av resultatet av de åtgärder som i övrigt vidtagits för att säkerställa ett enhetligt och strukturerat arbetssätt i frivården.

Utskottets ställningstagande

En förutsättning för ett effektivt återfallsförebyggande arbete är att Kriminalvårdens klienter kan erbjudas en placering under verkställigheten som motsvarar den enskilda klientens behov och motivation. I det sammanhanget är det också viktigt att framhålla att utslussningen ska anpassas till vad varje intagen behöver för att förbättra förutsättningarna för att han eller hon ska klara sig i samhället efter frigivningen utan att återfalla i brott. Samverkan mellan Kriminalvården och andra myndigheter, organisationer i den ideella sektorn, näringsliv och andra aktörer i det omgivande samhället såväl regionalt som kommunalt är en förutsättning för ett framgångsrikt återfallsförebyggande arbete. Av regleringsbrevet för 2013 framgår att Kriminalvården fortlöpande ska vidta åtgärder för att öka andelen intagna som blir föremål för frigivningsförberedelser samt att verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den dömda och i samverkan med berörda myndigheter. Frågan om frigivningsförberedelser är således uppmärksammas av regeringen. Utskottet kommer att noga följa frågan men anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna 2011/12:Ju334 (V) yrkande 3, 2012/13:Ju285 (M), 2012/13:Ju373 (S) yrkande 64 och 2012/13:Ju383 (S). Motionerna avstyrks.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom förslaget till s.k. incitamentsmodeller för Kriminalvården och kommunerna i motion 2012/13:Ju403 (MP) yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks.

Besök

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att inskränka rätten till oövervakade besök på anstalter.

Motionen

I motion 2011/12:Ju381 av Margareta Sandstedt och Kent Ekeröth (SD) begärs ett tillkännagivande om att inskränka rätten till oövervakade besök på anstalter, bl.a. med hänsyn till risken för att narkotika och andra otill-

låtna varor överlämnas till den intagne. Motionärerna anför att ett sätt att komma till rätta med detta är att inrätta besöksrum där fysisk kontakt är omöjlig, t.ex. genom att inrätta en glasruta mellan besökare och den intagne.

Bakgrund

Av 7 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) framgår att en intagen får ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Ett besök får dock vägras under vissa omständigheter. Av 7 kap. 2 § följer vidare att ett besök får, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, kontrolleras genom att personal övervakar besöket, eller genom att besöket äger rum i ett besöksrum som är så utformat att det omöjliggör att föremål överlämnas. I samband med bestämmelsens införande anförde regeringen att kontroll t.ex. kan ske genom att den intagne och besökaren hålls fysiskt åtskilda från varandra av en glasruta (prop. 2009/10:135 s. 144). Utskottet tillstyrkte lagförslaget (bet. 2009/10:JuU21 s. 34–35). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2009/10:317–318).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det följer av fängelselagen att ett besök får, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, kontrolleras genom att personal övervakar besöket, eller genom att besöket äger rum i ett besöksrum som är så utformat att det omöjliggör att föremål överlämnas. Motionen avstyrks med det anförda.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja).

Jämför reservationerna 7 (S, MP) och 8 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) föreslås att fotbojans användning ska utökas (yrkande 10). Motionärerna anför att en utredning bör göras av om fotboja kan användas i högre grad än som är fallet i dag. Det gäller både under anstaltsvistelse och för att ersätta frihetsberövande påföljder. Fotboja kan också ingå som en del i frivårdens arbete med dömda, anför motionärerna.

I partimotion 2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) anfördes att personer som begått våldsbrott, sexualbrott och grova narkotikabrott vid frisläppandet bör förses med en elektronisk fotboja (yrkande 32). Den tid

efter frisläppandet som personen ska bära fotboja bör stå i proportion till hur länge han eller hon suttit i fängelse. Ett likalydande yrkande framförs i motion 2011/12:Ju403 av Kent Ekeröth (SD).

I motion 2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) yrkande 2 föreslås att möjligheterna att bli villkorligt frigiven med fotboja utreds.

Bakgrund

Av lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgår att den som ska avtjäna fängelse i högst sex månader under vissa omständigheter kan beviljas att verkställa fängelsestraffet utanför anstalt. Verkställigheten utanför anstalt sker i form av intensivövervakning i förening med ett förbud för den dömda att vistas utanför bostaden annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål såsom förvärvsarbete, utbildning, vård, nödvändiga inköp och liknande. Efterlevnaden av förbudet ska kontrolleras med elektroniska hjälpmedel.

Enligt 11 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) ska ett tillstånd till en utslussningsåtgärd förenas med de villkor som behövs för att syftet med åtgärden ska uppnås eller för att Kriminalvården ska kunna utöva nödvändig kontroll. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera meddelade villkor.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 (s. 47) framgår att 4 625 personer dömda till högst sex månaders fängelse fick erbjudande om att ansöka om verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV) jämfört med 5 171 personer 2010. En orsak till att antalet minskar uppges vara att antalet inkomna domar från domstolarna har minskat med ca 4 procent under 2011. Från frivårdsverksamheten har också rapporterats att ett större antal klienter inte kan beviljas intensivövervakning på grund av att det inte gått tre brottsfria år sedan tidigare verkställighet med intensivövervakning. Under 2011 påbörjade 2 356 personer IÖV och 232 personer avbröt IÖV.

IÖV kan även medges intagna dömda till minst sex månaders fängelse som en utslussningsåtgärd (utökad frigång). Kriminalvården har informerat om att under 2011 beviljades 695 intagna utökad frigång och att 2 personer avbröt.

Från Kriminalvården har vidare inhämtats att elektronisk övervakning i anstalt förekommer vid fyra anstalter, nämligen Kolmården, Asptuna, Skennäs och Östragård.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets uppfattning innebär möjligheten att kortare fängelsestraff i vissa fall får verkställas genom intensivövervakning med elektronisk kontroll stora fördelar. Intensivövervakningen gör det möjligt att långtgående och kännbart inskränka den dömdes frihet samtidigt som fängelsevistelsens negativa konsekvenser kan undvikas, bl.a. genom att den dömda kan fort-

sätta arbeta eller bedriva annan sysselsättning samt upprätthålla normala sociala relationer. På motsvarande sätt anser utskottet att möjligheten att i vissa fall förena en utslussningsåtgärd med intensivövervakning med elektronisk kontroll är väl avvägd och innebär incitament för den intagne till positiv förändring och skötsamhet. Utskottet är emellertid inte berett att föreslå en utökad användning av intensivövervakning. Motionerna avstyrks.

Rymning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kriminalisering av rymning.

Jämför reservation 9 (SD).

Motionerna

I motion 2012/13:Ju215 (SD) av Kent Ekeröth anförs att rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelser från permission bör kriminaliseras. I motion 2011/12:Ju396 av Edward Riedl (M) framförs ett yrkande om behovet av att se över möjligheten att kriminalisera rymningar från svenska fängelser.

Bakgrund

Antalet rymningar från anstalter har minskat under de senaste åren. Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 (s. 50 f.) framgår att antalet rymningar direkt från anstalt i säkerhetsklass A–D var noll, dock skedde en rymning under en bevakad utevistelse. Antalet direktavvikelser från anstalter med den lägsta säkerhetsklassen (E) var 24. Enligt Kriminalvårdens definitioner avses med direktavvikelse när intagna i anstalt med säkerhetsklass E lämnar anstaltsområdet utan tillstånd. Med direktrymning avses när en intagen utan tillstånd lämnar anstaltsområdet från en anstalt i säkerhetsklass A–D. Rymning innebär att en intagen avviker i samband med transport, förrättning eller bevakad utevistelse.

Utskottet behandlade motionsyrkanden om att kriminalisera rymning senast i betänkande 2009/10:JuU21 (s. 39 f.). Utskottet anförde att konsekvenserna för den som rymmer ska vara tillräckligt ingripande. Enligt utskottets uppfattning kunde emellertid kravet på tillräckligt ingripande konsekvenser tillgodoses utan att rymning kriminaliseras. Utskottet hänvisade till att såväl möjligheten till framtida permissioner som möjligheten att beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalt genom utslussningsåtgärder kan komma att påverkas. Utskottet påpekade också att det av 26 kap. 6 § brottsbalken framgår att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp om

det finns synnerliga skäl. Utskottet konstaterade avslutningsvis att antalet rymningar minskat påtagligt de senaste åren. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2009/10:317–318).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin uppfattning att konsekvenserna för den som rymmer ska vara tillräckligt ingripande. Som utskottet anförde vid frågans senaste behandling kan emellertid kravet på tillräckligt ingripande konsekvenser tillgodoses utan att rymning kriminaliseras. Således kan såväl möjligheten till framtida permissioner som möjligheten att beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalt genom utslussningsåtgärder komma att påverkas. Vidare framgår det av 26 kap. 6 § brottsbalken att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp om det finns synnerliga skäl. Utskottet kan också konstatera att antalet rymningar fortsatt att minska. Motionerna avstyrks.

Villkor för häktade m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om bl.a. hälso- och sjukvård i häkte och arrester, häktesrestriktioner samt ansvar för arrester.

Jämför reservationerna 10 (V), 11 (S, MP) och 12 (S) samt särskilt yttrande 1 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om häktesrestriktioner för barn (yrkande 46). Motionärerna anför att Europarådets tortyrkommitté riktat skarp kritik mot sättet på vilket barn hålls häktade. Vidare har Barnombudsmannen följt upp situationen för barn i häkte. När det gäller häktade barn i åldern 15–17 år hade restriktioner meddelats i drygt 80 procent av fallen. Regeringen måste därför utreda om skadeverkningar som beror på restriktioner kan begränsas. Vidare måste såväl lagstiftning som häkten anpassas efter detta.

I kommittémotion 2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om behandlingsverksamhet på häkten (yrkande 61). Motionärerna anför att det inte sätts in några behandlingsinsatser på häktena, vilket är otillfredsställande eftersom många av de intagna är som mest mottagliga då.

I kommittémotion 2011/12:Ju342 av Lena Olsson m.fl. (V) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om sjukvård i häkte. Motionärerna anför att Europarådet har konstaterat att personer i svenska häkten har för dålig tillgång till medicinsk personal. I yrkande 2 begärs att tillämpningen av restriktioner vid häktning bör ses över. Motionärerna anför att restriktioner

ökar riskerna för den häktade och att Sverige fått omfattande och upprepad kritik från flera internationella organ som gjort inspektioner av de svenska häktena. Ett likalydande yrkande framförs i kommittémotion 2012/13:Ju202 av Lena Olsson m.fl. (V) (yrkande 3). I den sistnämnda motionen framförs vidare ett yrkande om sjukvård i häkte och arrest (yrkande 1).

I kommittémotion 2012/13:Ju202 av Lena Olsson m.fl. (V) begärs att ansvaret för arrester ska överföras från polisen till Kriminalvården (yrkande 2). Motionärerna anför att de personer som hamnar i arrester har frihetsberövats akut, inte sällan med våld. Det är angeläget att dessa personer kan mötas av relevant utbildad personal och ha tillgång till sjukvård.

Bakgrund

Av 24 kap. 5 a § första stycket rättegångsbalken framgår att om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon ska kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal, ska den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

I Åklagarmyndighetens regleringsbrev för budgetåret 2013 anges att myndigheten ska redovisa uppgifter om häktningar och restriktioner enligt den struktur för redovisning som framgår av myndighetens regleringsbrev för budgetåret 2010. Enligt regleringsbrevet för 2010 ska myndigheten ange

- hur många av de häktade under år 2010 som har varit ålagda restriktioner
- hur många av de häktade i åldersgrupperna 15–17 år respektive 18–21 år som har varit ålagda restriktioner
- den tid som de häktade har varit ålagda restriktioner redovisat i lämpliga tidsintervall (åldersgrupperna 15–17 år respektive 18–21 år ska särredovisas).

Påtagliga skillnader mellan olika delar av landet när det gäller användningen av restriktioner eller i hur länge restriktioner åläggs häktade personer ska beskrivas utförligt. Orsakerna till de eventuella skillnaderna ska analyseras, bl.a. baserat på den information som inhämtas från berörda åklagarkammare.

I Åklagarmyndighetens årsredovisning för 2011 anförts bl.a. följande.

Om man jämför 2010 års redovisning och årets redovisning går det inte att entydigt peka ut några nya omständigheter som gör att vissa kammare har högre eller lägre frekvens av häktade med restriktioner. Antalet häktade och antalet häktade med restriktioner verkar mer vara styrt av omständigheter som myndigheten inte råder över i någon avgörande omfattning. Vissa kammare som under 2010 låg över riksgenomsnittet när det gällde restriktionsanvändning har 2011 kommit att hamna under genomsnittet, medan motsatsen gäller för andra kammare.

Vidare framgår av Åklagarmyndighetens verksamhetsplan för 2013 att ett tillsynsprojekt som avser användningen av restriktioner ska genomföras under året. Syftet med tillsynen är att granska hur åklagarna fullgör skyldigheten att ange och dokumentera de konkreta omständigheter som ligger till grund för att meddela anhållna och häktade restriktioner, samt förekomsten av dokumenterade omprövningsbeslut. Projektet ska redovisas senast i november 2013.

Kriminalvården har informerat om att tjänster inrättats för uppsökande verksamhet på landets alla häkten. Tjänsterna är dimensionerade efter antalet häktesplatser och kan vid mindre häkten vara kombinerade med arbete i frivård eller behandlingsverksamhet på anstalt. Uppsökarna är kunniga i narkomanvårdsfrågor och informerar om behandlingsalternativ innanför och utanför kriminalvården. Pågående vårdinsatser följs upp och information ges om alternativa påföljder som kontraktsvård. Vidare har utskottet fått information från Kriminalvården om att den som är häktad kan erbjudas föräldrautbildning.

Kriminalvården anför i årsredovisningen för 2011 (s. 28–29) följande vad gäller åtgärder som vidtagits inom ramen för myndighetens särskilda satsning på unga klienter.

Under 2011 har samtliga häkten fått ett särskilt uppdrag som innebär att kontaktpersoner i ungdomsfrågor utsetts. Dessa kontaktpersoner ska prioriteras för basutbildningen för personal som arbetar med ungdomar och de ska ha mer kunskap om hur unga ska omhändertas för att kunna stödja arbetet med unga på den egna anstalten eller häktet. Särskilda ungdomsavdelningar finns vid tre storstadshäkten. Vid de tre storstadshäktenas ungdomsavdelningar finns dessutom lärare inom ramen för Kriminalvårdens Lärcentrumorganisation, för att ungdomarna ska kunna erbjudas studiesamtal och utbildning.

Inom ramen för ungdomssatsningen har Kriminalvården arbetat särskilt med att ta fram en förbättrad uppföljning kring unga. Under 2011 häktades 989 unga (unika personer) under 21 år. Häktade ungdomar har ökat i antal under 2009 (1 017 unga) och 2010 (1 034 unga) för att nu gå tillbaka något. Många ungdomar häktas med restriktioner och det är inte ovanligt att häktningen hävs i samband med att restriktionerna hävs.

— — —

Häktena har ett särskilt uppdrag att bryta isoleringen för häktade unga med restriktioner. Detta görs exempelvis genom insatser av ungdomshandläggare från frivården, uppsökare samt medarbetare i nämnden för andlig vård. Häktena riktar vidare en förfrågan till åklagare om möjligheter till lättnader av restriktioner i form av bland annat samsittning (dvs. att två klienter får tillbringa viss tid tillsammans i ett bostadsrum) och kontakt med den unges familj. I en utredning gjord av Åklagarmyndigheten framgår att i de fall där samsittning använts som lättnad för häktad med restriktioner har frågan initierats av Kriminalvården.

Barnombudsmanen uppmärksammade under hösten situationen för barn under 18 år som häktats för brott. Kriminalvårdens kartläggning visar att antalet barn pendlat mellan 115 och 150 individer per år sedan 2004.

— — —

Barnen placeras företrädesvis vid ungdomsavdelningar i storstadshäkten. Totalt är det sex häkten som haft sju barn eller fler häktade under 2010. Övriga häkten har haft häktade barn vid enstaka tillfällen. Av de barn som varit häktade har de flesta restriktioner. När restriktionerna hävs blir de ofta släppta på fri fot eller överflyttade till Statens institutionsstyrelse.

Hittills har Kriminalvården inte haft någon gemensam arbetsrutin avseende barn i häkte. Häktena har dock egna rutiner för att särskilt uppmärksamma barnen och bryta deras isolering i så stor grad som möjligt. Vid häktena finns inte bara ungdomshandläggare som har särskilt uppdrag att uppmärksamma gruppen utan också uppsökare och barnombud. Kriminalvården har nu tagit fram en gemensam rutin för viktiga åtgärder i samband med att ett barn häktas för brott. Rutinen ska implementeras i början av 2012. Den innebär till exempel att häktet i sin kontakt med åklagare ska initiera samsittning för den häktade eller andra lättnader såsom till exempel kontakt med socialtjänst och vårdnadshavare samt skola, där det är aktuellt.

Från Kriminalvården har inhämtats att den gemensamma rutin avseende barn i häkte som omnämns i årsredovisningen har formen av en checklista. Checklistan har numera införts på samtliga häkten, med undantag för något enstaka häkte där genomförandet fortfarande pågår.

Frågan om hälso- och sjukvård för intagna i häkte eller polisarrest regleras i 5 kap. 1 § häkteslagen (2010:611). Av bestämmelsen framgår att en intagen som behöver hälso- och sjukvård ska undersökas av läkare. Läkare ska också tillkallas om en intagen begär det och det inte är uppenbart att en sådan undersökning inte behövs. En intagen som behöver hälso- och sjukvård ska vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Om en intagen inte kan undersökas eller behandlas på ett lämpligt sätt i förvaringslokalen, ska den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, ska den intagne föras över till sjukhus.

När det gäller tillgång till hälso- och sjukvård för häktade har Kriminalvården uppgett att det vid varje häkte finns en vårdcentral vid vilken det bedrivs öppen hälso- och sjukvård. Häktade personer erbjuds alltid en initial hälsoundersökning som utförs av sjuksköterska. Om resultatet av hälsoundersökningen ger vid handen att den häktade personen behöver läkarvård erbjuds tid hos läkare. Det finns i genomsnitt en sjuksköterska på 50 häktesplatser. När det särskilt gäller psykisk ohälsa görs vid den initiala undersökningen en första bedömning av risken för självskadande handlingar. På en del häkten har en mer regelbunden samverkan utvecklats med vårdare, sjuksköterskor och präster som besöker häktade. Kontakten med de olika personerna organiseras så att samtalen sprids för att minska isoleringen. De psykiska tillstånden följs och insatserna kan utökas vid behov. Kriminalvården har vidare tagit fram dels en handbok för hälso- och sjukvård, dels en handbok för självmordsförebyggande arbete.

Frågan om ansvar för förvaring och tillsyn enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) har behandlats i Missbruksutredningens slutbetänkande (SOU 2011:35, volym 1, s. 329). I betänkandet föreslås att huvudansvaret för förvaring och tillsyn vid polisens

omhändertagande enligt LOB ska ligga hos landstinget i egenskap av huvudman för hälso- och sjukvården. Om tillnyktring inte lämpligen kan ske på en enhet för tillnyktring eller motsvarande vårdenhet på grund av aggressivitet eller våldsamt uppträdande hos den omhändertagne, föreslås att han eller hon förvaras i arrest hos polisen eller inom Kriminalvården för tillnyktring. Landstinget ska i dessa fall svara för att polisen eller personalen hos Kriminalvården har tillgång till medicinsk bedömning under den omhändertagnes tillnyktring. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Justitieministern anförde i ett frågesvar den 12 maj 2012 (fr. 2011/12: 520) bl.a. följande.

Rikspolisstyrelsen ansvarar för verksamheten vid landets arrestlokaler och Kriminalvården ansvarar för verksamheten vid häktena.

Rikspolisstyrelsen arbetar aktivt med att förebygga skador och självmord inom arrestverksamheten och i dagarna genomförs en konferens om arrestverksamheten där en nollvision presenteras som bland annat går ut på att inga skador ska drabba frihetsberövade. För att nå nollvisionen kommer kontrollen av arresterna att ske tätare och en översyn av cellernas utformning kommer att genomföras tillsammans med Kriminalvården.

Kriminalvården har de senaste åren vidtagit omfattande åtgärder för att förebygga och förhindra självmord. Åtgärderna innefattar bland annat nya riktlinjer för det självmordsförebyggande arbetet, införande av ett screeninginstrument samt utbildning för alla i klientnära arbete om akuta tillstånd, första hjälpen, abstinstillstånd och självskadande handlingar.

Jag kommer att noga följa myndigheternas arbete inom detta område.

Justitiedepartementet har informerat om att polisen sedan frågesvaret skrevs har förbättrat sin tillsyn och egenkontroll kring arresterna. Kontroller sker nu tätare och en översyn av arrestlokalernas utformning i landet har gjorts. Ett särskilt program för egenkontroll håller på att tas fram under Rikspolisstyrelsens ledning. Rikspolisstyrelsen har också börjat samarbeta mer systematiskt med Kriminalvården i frågor kring behandlingen av frihetsberövade.

Utskottets ställningstagande

För de flesta människor innebär det en svår påfrestning att vara frihetsberövad. Frågan om tillgång till hälso- och sjukvård är därför av stor betydelse, både när det gäller att förebygga psykisk ohälsa och när det gäller att behandla andra sjukdomstillstånd. Det är därför mycket positivt att häktade personer alltid erbjuds en initial hälsoundersökning. När det särskilt gäller risken för psykisk ohälsa vill utskottet betona att det är angeläget med ett systematiskt arbete för att förhindra självmord och självskadande beteende. Utskottet kan konstatera att Kriminalvården och Rikspolisstyrelsen vidtagit en rad åtgärder när det gäller behandlingen av frihetsberövande i syfte att förebygga psykisk ohälsa. Utskottet förutsätter myndighe-

terna kommer att fortsätta sina ansträngningar i detta avseende. Motionerna 2011/12:Ju342 (V) yrkande 1 och 2012/13:Ju202 (V) yrkande 1 avstyrks med det anförda.

Vad härefter gäller frågan om ansvar för arrester konstaterar utskottet att frågan om ansvar för förvaring och tillsyn enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) behandlas i Missbruksutredningens slutbetänkande. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Denna beredning bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därför motion 2012/13:Ju202 (V) yrkande 2.

Det grundläggande samhällsintresset av att kunna bedriva en effektiv brottsutredningsverksamhet motiverar enligt utskottets uppfattning att en häktad person kan meddelas inskränkningar i rätten till kontakter med omvärlden. Sådana inskränkningar innebär dock ett direkt och påtagligt integritetsintrång för den häktade. Detta gäller särskilt om restriktionerna gäller under en längre tid. Mot denna bakgrund är det av största vikt att restriktioner, liksom andra slags straffprocessuella tvångsmedel, tillgrips och bibehålls med största möjliga restriktivitet. Det sistnämnda gäller givetvis i än högre utsträckning när den häktade är under 18 år.

Åklagarmyndigheten har de senaste åren haft i uppdrag att redovisa uppgifter om häktningar och restriktioner enligt en viss struktur. Ett sådant uppdrag har lämnats även för 2013. Av uppdraget följer bl.a. att påtagliga skillnader mellan olika delar av landet när det gäller användningen av restriktioner eller hur länge restriktioner åläggs häktade personer ska beskrivas utförligt. Likaså ska uppgifter om häktade i åldersgrupperna 15–17 år respektive 18–21 år redovisas särskilt. Härtill kommer att Åklagarmyndigheten under 2013 avser att genomföra ett tillsynsprojekt om användningen av restriktioner.

Av uppgifterna i årsredovisningen för Kriminalvården och de uppgifter som lämnats av Kriminalvården framgår vidare att häktena har ett särskilt uppdrag att bryta isoleringen för häktade unga med restriktioner samt att gemensamma rutiner införts vid i stort sett samtliga häkten. Utskottet kan därmed konstatera att frågan om användning av restriktioner är uppmärksammat av såväl regeringen som Kriminalvården och Åklagarmyndigheten. Någon anledning för riksdagen att härutöver ta något initiativ finns inte. Motionerna 2011/12:Ju342 (V) yrkande 2, 2011/12:Ju359 (S) yrkande 46 och 2012/13:Ju202 (V) yrkande 3 avstyrks.

Utskottet kan instämma i vad som anförs i motion 2012/13:Ju373 (S) yrkande 61 om att det i många fall kan vara en fördel om behandling, t.ex. mot narkotikamissbruk, kan erbjudas redan i samband med att en person häktas. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet noterar Kriminalvårdens uppgifter om att tjänster inrättats för uppsökande verksamhet på landets alla häkten, att uppsökarna är kunniga i narkomanvårdsfrågor och att pågående vårdinsatser följs upp. Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ med anledning av motionsyrkandet som därmed avstyrks.

Droger på anstalt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om droger på anstalter.
Jämför reservation 13 (S, MP).

Motionerna

I kommittémotionerna 2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28 och 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 17 tas frågan om droger på anstalter och institutioner upp. Motionärerna anför att drogfrihet ska vara ett krav på bl.a. Kriminalvårdens anstalter och att det ska vara en prioriterad uppgift för myndigheten att se till att det inte finns droger inom anstalterna.

Bakgrund

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 4 Rättsväsendet) anför regeringen följande (s. 36–37).

Kriminalvården har tidigare under en rad år tillförts betydande tillskott inom ramen för en särskild narkotikasatsning för att identifiera och bekämpa narkotikamissbruket.

I Kriminalvården finns numera strukturer för narkotikabekämpning genom uppsökare på häkten, särskilda behandlingsanstalter och avdelningar, utvecklade behandlingsinsatser och samverkan med olika vårdgivare samt förbättrade metoder för att förhindra missbruk. Enligt myndigheten visar också upprepade och omfattande kontroller att förekomsten av droger på anstalter och häkten är mycket låg.

Enligt Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 (s. 1) visar omfattande kontroller att förekomsten av droger på anstalter och häkten är minimal. Vidare framgår av Kriminalvårdens webbplats att Kriminalvården arbetar på flera sätt för att hjälpa klienter i fängelser, häkten och frivård med att bli av med sitt narkotikamissbruk. De intagna lämnar regelbundet urinprov och personalen visiterar dagligen bostadsrum och allmänna utrymmen. Vidare har Kriminalvården specialtränade narkotikahundar. Områdena kring anstalterna och häktena utformas för att förhindra införsel av narkotika, bl.a. är det svårare nu än tidigare att kasta in eller plantera droger inom dessa områden. Olika typer av inpasseringskontroll utförs också.

Från Kriminalvården har också inhämtats att det på alla häkten finns särskilda uppsökare som har till uppgift att motivera missbrukare till drogfrihet och behandling. Kriminalvården har ett antal behandlingsanstalter och behandlingsavdelningar som har en verksamhet som är särskilt anpassad till målgruppen. Det är höga krav på drogfrihet och intagna erbjuds olika behandlingsprogram och annan lämplig sysselsättning. Personalen har fått extra utbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser mycket positivt på uppgifterna i Kriminalvårdens årsredovisning om att omfattande kontroller visar att förekomsten av droger på anstalter och häkten är minimal. I detta sammanhang bör beaktas att en stor del av dem som tas in i anstalt eller påbörjar verkställighet av frivårds-påföljd är narkotikamissbrukare. Att missbruket fortsätter att minska är därför en framgång för myndighetens förebyggande arbete. Utskottet vill framhålla att det är angeläget att Kriminalvården fortsätter sina ansträngningar med att förhindra förekomsten av narkotika i anstalt och att bekämpa narkotikamissbruket. Utskottet utgår från att regeringen noga följer frågan och anser inte att någon åtgärd från riksdagen behövs. Motionerna avstyrks.

Nya kriminalvårdsanstalter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att bygga nya kriminalvårdsanstalter.

Jämför reservation 14 (SD).

Motionen

I motion 2012/13:Ju287 av Kent Ekeröth (SD) föreslås att regeringen ska återkomma med förslag om att bygga nya kriminalvårdsanstalter av lägre standard men med bibehållen säkerhet där utländska medborgare samt de som döms till livstidsstraff i enlighet med Sverigedemokraternas förslag ska tas emot.

Bakgrund

Verkställigheten av ett fängelsestraff ska enligt 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen (2010:610) utformas så att den intagnes anpassning till samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 4 Rättsväsendet) följande (s. 38).

Regeringen noterar att Kriminalvården har vidtagit en rad åtgärder i syfte att öka flexibiliteten och effektiviteten i användningen av anstaltsbeståndet.

Kriminalvårdens anstalts- och häktesbestånd ska utformas så att verksamheten bedrivs kostnadseffektivt i fråga om säkerhet och beläggning och främjar ett effektivt samarbete med rättsväsendets övriga myndigheter. Klienttillströmningen varierar erfarenhetsmässigt över tid. Kriminalvården måste därför, inom befintlig ram, kunna hantera förändringar i klienttillströmningen både på kort och på lång sikt.

Enligt Kriminalvårdens årsredovisning för 2011 (s. 1–2) har ett utvecklat samarbete mellan de centrala myndigheterna i rättskedjan medfört att myndigheten i dag har bättre och mer tillförlitliga gemensamma prognoser, som visar att medelantalet intagna på häkte är relativt stabilt, medan antalet intagna på anstalt långsamt sjunker. Något behov av ett ökat antal anstaltsplatser, som antagandet var tidigare, finns alltså inte längre. Däremot kvarstår det tidigare behovet att ersätta ett antal platser på äldre anstalter med nya platser, för att kunna fortsätta att bedriva en långsiktigt trygg, säker och ändamålsenlig kriminalvård.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inte ställa sig bakom förslaget i motion 2012/13:Ju287 (SD) om nya kriminalvårdsanstalter. Motionsyrkandet avslås.

Användning av straffregisterutdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om användning av straffregisterutdrag.

Jämför reservation 15 (S, MP, V).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) anförs i yrkande 12 att effekterna av det utökade användandet av olika straffregisterutdrag ska utvärderas när det gäller rehabiliteringen av dem som avtjänat sina straff.

Bakgrund

I 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister stadgas följande.

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter ska på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår. En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv har rätt att få ett begränsat utdrag ur registret

1. för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där,
2. enligt bestämmelser i skollagen (2010:800),
3. enligt bestämmelser i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
4. enligt bestämmelser i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn, eller

5. enligt bestämmelser i lagen (2010:479) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder. Regeringen, eller i fråga om andra stycket punkterna 1–3 den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag ska innehålla.

En begäran om uppgifter ur registret ska vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

Justitieministern anförde i ett frågesvar den 3 maj 2012 (fr. 2011/12:560) bl.a. följande.

Frågor om tillgången till uppgifter i belastningsregistret rymmer en konflikt mellan olika skyddsvärda intressen. Å ena sidan finns den enskildes intresse av integritetsskydd och principen att den som avtjänat sitt straff ska ha samma rätt som alla andra att verka i samhället. Å andra sidan finns myndigheters och arbetsgivares intresse av att i vissa fall ta del av uppgifter i belastningsregistret.

I betänkandet Integritetsskydd i arbetslivet (SOU 2009:44) föreslås bland annat en bestämmelse som förbjuder en arbetsgivare att begära utdrag ur belastningsregistret, om det inte finns stöd för det i lag eller förordning. Förslaget bereds för närvarande inom Arbetsmarknadsdepartementet.

Uppgifter ur belastningsregistret bör inte spridas mer än vad som är nödvändigt. Bedömningar och avvägningar av frågor om rätt till insyn i registret och hur länge uppgifterna ska finnas kvar kräver därför en grundlig analys och en noggrann avvägning av de motstående intressena. En utgångspunkt är att rätten att få del av utdrag ur belastningsregistret ska regleras i författning, efter att man övervägt om tillgång till registeruppgifter är en adekvat åtgärd och om den står i rimlig proportion till det man vill uppnå.

Under de senaste åren har antalet utdrag ur belastningsregistret ökat. Jag följer denna utveckling och är inte främmande för att det kan komma att behövas en översyn av de författningar som reglerar belastningsregistret, i syfte att anpassa och modernisera lagstiftningen. Då skulle bland annat frågan om hur länge uppgifter i registret ska vara tillgängliga kunna övervägas.

Från Arbetsmarknadsdepartementet har inhämtats att betänkandet Integritetsskydd i arbetslivet (SOU 2009:44) bereds.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att det är regeringens ambition att under denna mandatperiod tillsätta en utredning som ska göra en översyn av belastningsregisterlagstiftningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har förståelse för vad som anförs i motionen om att utvecklingen mot att allt fler utdrag från belastningsregistret begärs kan innebära nackdelar i olika hänseenden. Som framgår ovan bereds frågan om arbetsgivares rätt att begära utdrag ur belastningsregistret för närvarande i Regeringskansliet. Vidare är det regeringens ambition att under denna mandatperiod tillsätta en utredning som ska göra en översyn av belastningsregisterlagstiftningen. Mot bakgrund av dessa omständigheter är utskottet inte berett att föreslå att riksdagen ska ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandet avstryks.

Motioner som bereds förenklat

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se förslagspunkt 16. Detta gjordes i betänkande 2010/11:JuU10. Riksdagen avtog i enlighet med utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena med hänvisning till detta.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Särskilda handlingsplaner vid återfall i brott, punkt 1 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Lena Olsson (V), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

En person som dömts till frihetsberövande påföljd har av samhället utpekats som farlig och som någon som samhället ska skyddas från. Såväl före det att straffet avtjänats som tiden därefter fokuseras samhällets resurser på att den dömda inte ska återfalla i brott och i stället leva ett liv inom lagens ramar. Tyvärr är dock återfallsmängden stor. Arbetet för att förhindra återfall kan därför inte sägas vara fullgott. Enligt vår uppfattning bör Kriminalvården ta fram särskilda handlingsplaner för de personer som döms för återfall i likartad brottslighet.

2. Verkställighetsplanering för dömda under 40 år, punkt 2 (MP)

av Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 9.

Ställningstagande

Målet för kriminalvårdspolitiken bör enligt min uppfattning vara att återfallsfrekvensen i nya brott minimeras och att de som lagförs ska ges en möjlighet till liv och försörjning på annat sätt. Ett sätt att åstadkomma detta är att förbättra verkställighetsplaneringen. Alla personer under 40 år som döms för brott med strängare påföljd än böter bör därför enligt min uppfattning få en särskild kontaktperson och en personlig handlingsplan för att förhindra återfall i brott. Kontaktpersonen ska rekryteras av Kriminalvården och handlingsplanen ska upprättas av socialtjänsten tillsammans med Kriminalvården. Ideella organisationers delaktighet ska särskilt uppmuntras. Handlingsplanens mål är att förhindra återfall i brott. Obligatoriska delar som ska ingå är bostad, egen försörjning, socialt umgänge och familjeliv, behandling mot eventuella missbruk och metoder för ett liv utan kriminalitet. I planen ska ingå hur dömdas avhopp från olika gäng ska kunna främjas och hur stöd ska byggas kring dem vid avhopp. Dessa reformer medför ett visst behov av extra resurser till Kriminalvården; Miljöpartiet har därför föreslagit finansiering av förslagen i vår anslagsmotion under utgiftsområde 4.

3. Arbete och programverksamhet på anstalt, punkt 3 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Lena Olsson (V), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 1 och

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 41 och

bifaller delvis motionerna

2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) yrkande 1 och

2012/13:Ju358 av Désirée Pethrus och Irene Oskarsson (båda KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Ett av de största problemen för intagna inom kriminalvården är den utbredda sysslolösheten.

Konkurrensen om enklare legoarbeten som tidigare ofta varit grunden för sysselsättningen inom kriminalvården är i dag hård. Därför måste alla goda exempel tas till vara. Initiativ och lyckade exempel måste spridas.

Det är hög tid att Kriminalvården på alla sätt försöker komma till rätta med sysslolösheten. Det ska påpekas att det råder sysselsättningsplikt för den intagne, men det finns ingen plikt för Kriminalvården att tillhanda-hålla sysselsättning. Regeringen bör i regleringsbrevet till Kriminalvården eller på annat sätt ge myndigheten i uppdrag att ta fram en nationell strategi som innebär att alla personer som har möjlighet att delta i någon form av relevant sysselsättning ska ges möjlighet till det.

Det finns i dag olika behandlingsinsatser för sexualbrottsdömda. Vi menar att denna behandling kan stärkas ytterligare. Med validerade behandlingsmetoder kan återfallsrisken minskas betydligt. Vi menar att även frisläppta före detta sexualförbrytare måste följas upp och erbjudas hjälp och stöd på ett bättre sätt än i dag.

4. Utbildning, punkt 4 (V)

av Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 2 och 2012/13:Ju329 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motion 2012/13:Ju361 av Börje Vestlund m.fl. (S).

Ställningstagande

Enligt min uppfattning har alla människor i Sverige rätt till en fullgod grundutbildning. Det är samhällets ansvar att ge förutsättningar för var och en att tillgodogöra sig den. Utan grundutbildning är det betydligt svårare att få arbete och omöjligt att studera vidare. Det faktum att personer som befinner sig inom kriminalvården inte har grundläggande utbildning måste alltså vara en prioriterad uppgift att rätta till.

Det finns anstalter som satsat stort på utbildning. Det är bra, men en generell rättighet för intagna att kunna genomföra studier är än så länge långt borta. Många intagna har inlärningsproblem, koncentrationssvårigheter och liknande. I dag bedrivs undervisningen i vanlig lektionsform med komvuxlärare i viss mån. I stor utsträckning är den intagne emellertid hänvisad till att studera på egen hand, vilket är extra svårt för den som har en misslyckad skolgång bakom sig. För att ge såväl ekonomisk utväxling av de satsningar som görs som bästa möjliga förutsättningar för den enskilde att lyckas behöver studiemiljön bli mindre torftig och mer utvecklad. Det kan handla om större satsningar på studieteknik, hjälpmedel och inte minst läxhjälp.

En del anstalter har också satsat på yrkesutbildningar. Dessa utbildningar är mycket populära och ger ofta goda möjligheter till jobb efter avtjänat straff. Det bör skapas fler platser för yrkesutbildning inom kriminalvården.

Jag anser sammanfattningsvis att en grundutbildningsgaranti och möjlighet till yrkesutbildningar för intagna i kriminalvården är en mycket viktig satsning, såväl ur ekonomisk som ur mänsklig synvinkel. Kriminalvården bör därför ges i uppdrag att ta fram en grundutbildningsgaranti för intagna.

5. Utslussningsavtal m.m., punkt 5 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Lena Olsson (V), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 3, 2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 64 och 2012/13:Ju383 av Shadiye Heydari (S) yrkandena 1–4 och bifaller delvis motion 2012/13:Ju285 av Metin Ataseven (M).

Ställningstagande

Vi anser att stödet vid övergång från anstalt till frihet måste utvecklas. Förberedelserna för den intagnes frigivning ska vara särskilt inriktade på konkreta åtgärder för att underlätta denna övergång. Syftet bör vara att den intagne vid frigivningen i möjligaste mån ska ha sin försörjning ordnad genom arbete eller på annat sätt och att han eller hon ska ha tillgång till bostad.

Det är viktigt att kommunerna har en god beredskap för att kunna erbjuda bostad och utbildning samt det stöd och den vård som behövs efter frigivandet. För att underlätta kommunernas möjlighet till detta menar vi att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbruksvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen etc., kan samordnas på ett bättre sätt för att ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen med ett s.k. utslussningsavtal. Stödet ska vara individuellt och insatserna ska vara riktade mot exempelvis fortsatt missbruksvård, arbetspraktik, utbildning och boende. Insatserna ska vara dokumenterade i en handlingsplan som skrivits under av den enskilde, kriminalvården och kommunen. Regeringen bör initiera samverkan mellan exempelvis Arbetsför-

medlingen och Kriminalvården. Det är också angeläget att Kriminalvården samverkar med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att förbättra samverkan kring de intagna i kriminalvården.

Vi vill således betona vikten av att samhället satsar mer på förebyggande arbete så att de som har avtjänat sitt fängelsestraff inte återfaller i kriminalitet. Det är viktigt att övergången mellan anstalten, frigivningen och hemmet förbättras och utvecklas. Vidare bör möjligheten övervägas att utforma någon form av handlingsprogram så att man inte lämnas ensam.

Kunskap och utbildning har en avgörande roll när det gäller möjligheten att få någon typ av arbete eller sysselsättning. Många av dem som avtjänat sitt fängelsestraff har dåliga erfarenheter av skolan. I vissa fall kan det betyda att de delvis eller helt saknar grundläggande skolkunskaper. Målet med det återfallsförebyggande arbetet bör enligt vår uppfattning vara att de som avtjänat sitt fängelsestraff ska uppnå den nivå i utbildningshierarkin som de vid ingången till fängelsevistelsen hade satt som mål. En strävan bör vidare vara att finna metoder som är möjliga att generalisera i ett fortsatt arbete för att öka möjligheterna till revansch. Andra främjande tillvägagångssätt är att skapa en organisation för att samla erfarenheter av distansundervisning till relativt snävt formulerade målgrupper och att utbyta erfarenheter med gymnasieskolorna.

6. Incitamentsmodeller, punkt 6 (MP)

av Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett av huvudmålen för Kriminalvårdens uppdrag är att minska återfall i brottslighet. Enligt min mening saknas det emellertid en tydlig koppling mellan ersättningen till myndigheten och hur väl den lyckas i uppfyllandet av detta uppdrag. Vi anser att regeringen ska utforma en modell för ersättning till Kriminalvården som i ökad grad speglar målpuffyllelsen.

7. Intensivövervakning med elektronisk kontroll, punkt 8 (S, MP)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 10,

bifaller delvis motion

2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) yrkande 2 och

avslår motionerna

2011/12:Ju403 av Kent Ekeroth (SD) och

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 32.

Ställningstagande

Samhället har mycket att vinna på att dömda så långt som möjligt inte placeras i anstalt. Det gäller på alla plan – såväl mänskligt som socialt och ekonomiskt. Vi vill därför framhålla att intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja) kan användas för att tillsammans med andra hjälpmedel stödja en effektiv utslussning från institutionsvård. Likaså kan den vara ett stöd i olika frivårdande insatser. Vi anser vidare att fotbojans användande för villkorligt frigivna ska utökas, men att överträdelse ska sanktioneras med fängelse om så krävs. Sammanfattningsvis anser vi att en utredning ska ske av om fotboja kan användas i högre grad än som är fallet i dag, såväl under tid för anstaltsvistelse som för att ersätta frihetsberövande påföljder eller ingå som del i frivårdens arbete med dömda.

8. Intensivövervakning med elektronisk kontroll, punkt 8 (SD)

av Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Ju403 av Kent Ekeroth (SD) och

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 32,

bifaller delvis motion

2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD) yrkande 2 och

avslår motion

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Risken för återfall ökar med de lagförda personernas tidigare brottsbelastning. Det är ett mönster som kan observeras över en längre tidsperiod. Med anledning av detta anser jag att den som avtjänat straff för våldsbrott, sexualbrott samt narkotikabrott (i vart fall grovt sådant) vid frisläppandet ska förse med en elektronisk fotboja under en period som ska stå i proportion till straffets längd. Den dömda ska ha full frihet efter avtjänat straff, men måste på detta sätt i högre utsträckning bevisa för samhället att han eller hon är skötsam.

Som exempel kan nämnas att den som avtjänat fängelsestraff i fyra år eller varit föremål för ungdomsvård i fyra år bör bära en sådan elektronisk fotboja i ett år därefter. En person som varit frihetsberövad i t.ex. åtta år bör ha en längre period med fotboja, exempelvis två år.

9. Rymning, punkt 9 (SD)

av Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ju215 av Kent Ekeröth (SD) och

bifaller delvis motion

2011/12:Ju396 av Edward Riedl (M).

Ställningstagande

I dag utgör det inget brott att rymma från en kriminalvårdsanstalt. Att döma grova brottslingar till fängelsestraff är inte bara ett sätt att skydda samhället från grova brott utan också ett sätt att ge dessa en möjlighet till ”botgöring”. Genom att ta emot och avtjäna ett straff, som står i proportion till det begångna brottet, ges brottslingar möjlighet att erkänna sina felaktiga handlingar. Därmed öppnas också för förlåtelse och försoning med brottsoffer och samhälle.

Att däremot rymma ifrån sitt fängelsestraff – och kanske t.o.m. begå brott under tiden på flykt – är att göra det motsatta. Den som rymmer signalerar att han eller hon inte ställer upp på rättssamhällets grundvalar och inte söker botgöring för de oförrätter som man orsakat ett brottsoffer. Detta är ett mycket klandervärt beteende, och liksom andra mycket klandervärda beteenden borde detta markeras mot genom en kriminalisering i lag.

I dag kan en rymning visserligen få sin fängelsevistelse förlängd en kortare tid. Denna mindre disciplinåtgärd saknar dock det symbolvärde ett brott med tillhörande proportionerligt straff har. Vi bör därför, liksom våra grannländer Danmark, Norge och Finland, kriminalisera rymning ifrån kriminalvårdsanstalt och avvikelser ifrån permission (se Rymningsutredningens betänkande Säkert inlåst? [SOU 2005:6 s. 100–101]).

Straffet bör liksom i våra grannländer maximalt vara två till tre års fängelse.

Jag anser att regeringen bör återkomma med ett lagförslag om detta.

10. Villkor för häktade m.m., punkt 10 (V)

av Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:Ju342 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt 2012/13:Ju202 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Sverige har vid upprepade tillfällen fått stark kritik från såväl Europarådet som FN angående förhållandena på svenska häkten. Jag vill i denna reservation särskilt framhålla några av de områden som kritiserats.

I den kritik som framförts från Europarådet mot svenska häkten har bl.a. konstaterats att personer i svenska häkten har bristande tillgång till medicinsk personal. Man har också konstaterat att detta kan vara en orsak till de många självmord och andra destruktiva handlingar som sker i häkte. En annan riskfaktor kan vara att den som häktats befinner sig i ett akut avgiftningstillstånd. Att genomgå en hastig avgiftning utan adekvat medicinsk tillsyn kan vara livshotande i sig. Jag anser att det därför bör göras en förstärkning när det gäller tillgång till sjukvård i häkte. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag på reglering som syftar till att stärka tillgången till sjukvård för häktade.

Ett annat område där kritiken mot Sverige har varit både hård och omfattande handlar om restriktioner för häktade personer. Användandet av restriktioner har lett till såväl kritik som rekommendationer från konventionsorganen. Rekommendationerna har varit inriktade på det sammantagna bruket av restriktionerna samt deras längd. Att sitta i häkte med restriktioner ökar riskerna för den intagne. Då den häktade inte kan delta i eventuell daglig sysselsättning kan det innebära att han eller hon tvingas vara i sin cell 23 timmar per dygn. Jag anser att det är skrämmande att en rättsstat som

Sverige under snart 20 år inte lyckats komma till rätta med denna fråga. Regeringen bör snarast återkomma med förslag om åtgärder för att rätta till de brister som påtalats av konventionsorganen.

När det gäller arrester anser jag att det bör utredas om ansvaret för arrester kan överföras från polisen till Kriminalvården. I arresten hamnar människor som akut har frihetsberövats, inte sällan med våld. De kan ha gått igenom traumatiska upplevelser, de kan drabbas av panik och inte sällan är de drogpåverkade. Det är angeläget att även personer i arrest kan mötas av relevant utbildad personal och ha tillgång till sjukvård.

11. Häktesrestriktioner för barn, punkt 11 (S, MP)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 46.

Ställningstagande

Europarådets tortyrkommitté har kritiserat Sverige för det sätt som barn hålls häktade på. Dessutom har Barnombudsmannen följt upp situationen för barn i häkte. Drygt 80 procent av 15–17-åringar i häkte är belagda med restriktioner. Även om det ibland kan finnas skäl till restriktioner mot unga som häktats, måste samtidigt hänsyn tas till att restriktioner under lång tid kan ge mycket negativa konsekvenser för hälsan. I flera häkten förekommer det dessutom att häktade under 18 år vistas tillsammans med häktade vuxna. Vi menar att regeringen måste låta utreda hur skadeverkningar som sker via restriktioner kan begränsas och anpassa såväl lagstiftning som häkten efter detta.

12. Behandlingsverksamhet på häkte, punkt 12 (S)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S) och Mattias Jonsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 61.

Ställningstagande

Många misstänkta är häktade i avvaktan på rättegång, ibland mycket lång tid. Vi anser att det är otillfredsställande att det inte under den tiden, då många är som mest mottagliga för påverkan, erbjuds några behandlingsinsatser. Kriminalvården borde utvecklas i detta avseende.

13. Droger på anstalt, punkt 13 (S, MP)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28 och 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 17.

Ställningstagande

Vi vill framhålla vikten av att den som döms till en frihetsberövande påföljd inte genom anstaltsvistelsen exponeras för droger. Tvärtom ska anstaltsvistelsen kunna vara en väg ut ur ett drogmissbruk. Vi anser att drogfrihet när det gäller alkohol och narkotika ska vara ett krav på såväl Statens institutionsstyrelses som Kriminalvårdens anstalter och att det ska vara en prioriterad uppgift för dessa myndigheter att se till att det inte finns droger inom anstalterna.

14. Nya kriminalvårdsanstalter, punkt 14 (SD)

av Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2012/13:Ju287 av Kent Ekeröth (SD).

Ställningstagande

Enligt min uppfattning har Schengensamarbetet inneburit en uppluckring av Sveriges gränsskydd. Detta har i sin tur lett till att utländska ligor kommer hit på brottsturnéer. I detta sammanhang bör beaktas att den svenska kriminalvården är mycket kostsam. Det är i sig inget konstigt med det – Sverige är ett väl utvecklat i-land. Därmed är även vår kriminalvård utvecklad. Det konstiga uppstår när utländska medborgare, som kommit hit för att begå brott, döms för brott och avtjänar straff i miljöer som ofta kan vara av högre standard än vad de själva är vana vid i sina hemländer. Detta skapar inte incitament för att inte i framtiden återvända hit på ytterligare en brottsturné.

Jag anser att Sveriges kriminalvård ska vara human men att den måste anpassas efter verkligheten. Jag vill därför att regeringen återkommer med ett förslag om att bygga en ny form av kriminalvårdsanstalt för utländska medborgare som ska utvisas, avvisas eller väntar på beslut om sådan åtgärd. Denna nya form av kriminalvårdsanstalt ska vara human men spartansk – mat och husrum ges, men i övrigt inga former av ”fängelselyx” – dvs. ingen god standard och inte några rehabiliteringsåtgärder.

15. Användning av straffregisterutdrag, punkt 15 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Lena Olsson (V), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP) yrkande 12.

Ställningstagande

Inom allt fler sektorer krävs i dag att arbetssökande kan visa upp straffregisterutdrag. Detta sker i syfte att öka tryggheten inom vård, skola och omsorg eller för den delen i taxibilar, men det innebär också en risk för stigmatisering av den som redan avtjänat sitt straff. Vi anser att denna utveckling är bekymmersam. Effekterna av det ökade användandet av olika registerutdrag för dem som avtjänat sina straff och deras möjligheter att rehabiliteras bör enligt vår uppfattning utvärderas.

Särskilda yttranden

1. Häktesrestriktioner för barn, punkt 11 (V)

Lena Olsson (V) anför:

I enlighet med vad som anförs i motionerna 2011/12:Ju342 (V) yrkande 3 och 2012/13:Ju202 (V) anser jag att barn inte bör placeras i häkte över huvud taget. Dessa motionsyrkanden behandlas förenklat i detta betänkande, se förslagspunkt 16 samt nedanstående särskilda yttrande. Till följd av mitt ställningstagande att barn alltså inte över huvud taget bör placeras i häkte avstår jag från att reservera mig till förmån för motion 2011/12:Ju359 (S) yrkande 46 om häktesrestriktioner för barn.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 16 (S, MP, SD, V)

Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Arhe Hamednaca (S), Richard Jomshof (SD), Lena Olsson (V), Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. Då det gäller dessa förslag hänvisar vi till de ställningstaganden som gjorts av företrädare för våra respektive partier i motsvarande frågor i betänkande 2010/11:JuU10. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram där, men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Ju254 av Gustav Nilsson och Marianne Kierkemann (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över uppföljningen och agerandet vid brott på anstalter.

2011/12:Ju334 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning bör genomföras med syftet att ta fram förslag för att motverka sysslolösheten inom kriminalvården.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla intagna inom kriminalvården ska ges möjlighet till studier minst till gymnasienivå.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samverka med SKL i fråga om att utveckla normaliseringsprincipen inom kriminalvården.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa villkorlig halvtidsfrigivning för förstagångsdömda.

2011/12:Ju342 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sjukvård i häkten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över tillämpningen av restriktioner vid häktning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn inte bör placeras i häkte.

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S):

46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om häktesrestriktioner för barn.
47. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler halvvägshus.

2011/12:Ju381 av Margareta Larsson och Kent Ekeröth (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inskränka rätten till oövervakade besök på anstalter.

2011/12:Ju390 av Kent Ekeröth och Thoralf Alfsson (båda SD):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätta avtal med andra länder för att möjliggöra att en utlänning som är dömd till fängelsestraff följt av utvisning kan avtjäna sitt straff i ett annat land.

2011/12:Ju396 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheten att kriminalisera rymningar från svenska fängelser.

2011/12:Ju401 av Kent Ekeröth och Lars Isovaara (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort den automatiska frigivningen efter två tredjedelar av avtjänat straff enligt 26 kap. 6 § brottsbalken när det gäller våldsbrott som mord, dråp, sexualbrott, rån eller misshandel, för narkotikabrott och för tillgreppsbrott som inbrott och stöld samt för annan jämförlig brottslighet.

2011/12:Ju403 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa elektronisk fotboja för frisläppta brottslingar.

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort den automatiska frigivningen efter två tredjedelar av utdömt straff enligt 26 kap. 6 § brottsbalken för våldsbrott, sexualbrott samt narkotikabrott.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätta avtal med andra länder för att möjliggöra att en utlänning som är dömd till fängelsestraff följt av utvisning kan avtjäna sitt straff i ett annat land.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa elektronisk fotboja för frisläppta brottslingar.

2011/12:So442 av Emma Henriksson (KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att mer aktivt beakta neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i frågor som rör kriminalvårdspolitik och missbruksvård.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Ju202 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sjukvård i häkte och arrest.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ansvaret för arrester ska överföras från polisen till Kriminalvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över tillämpningen av restriktioner vid häktning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn inte bör placeras i häkte.

2012/13:Ju215 av Kent Ekeroth (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelser från permission bör kriminaliseras.

2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP):

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att institutioner ska vara fria från droger.

2012/13:Ju262 av Kent Ekeroth och Thoralf Alfsson (båda SD):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätta avtal med andra länder för att möjliggöra att en utlänning som är dömd till fängelsestraff följt av utvisning kan avtjäna sitt straff i ett annat land.

2012/13:Ju285 av Metin Ataseven (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga att se över hur kontakten med arbetsmarknaden för dem som frigges efter fängelsestraff kan underlättas.

2012/13:Ju286 av Mathias Sundin (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra villkoren för villkorlig frigivning i 26 kap. 6 § brottsbalken.

2012/13:Ju287 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett förslag om att bygga nya kriminalvårdsanstalter av lägre standard men med bibehållen säkerhet där utländska medborgare samt de som döms till riktiga livstidsstraff ska tas emot.

2012/13:Ju310 av Kent Ekeröth och Lars Isovaara (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den automatiska frigivningen efter två tredjedelar av avtjänat straff.

2012/13:Ju314 av Lars Gustafsson (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utöka de arbetsförberedande insatserna för yngre frihetsberövade personer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att bli villkorligt frigiven med fotboja.

2012/13:Ju327 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över uppföljning och agerande vid brott på anstalter.

2012/13:Ju329 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla intagna inom kriminalvården ska ges möjlighet till studier på minst gymnasienivå.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa villkorlig halvtidsfrigivning för förstagångsdömda.

2012/13:Ju358 av Désirée Pethrus och Irene Oskarsson (båda KD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör fortsätta ansträngningarna att utöka vårdmöjligheterna för dömda barnsexhandelsförövare.

2012/13:Ju361 av Börje Vestlund m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för fängelseinterner att genomgå körkortsutbildning.

2012/13:Ju368 av Andreas Norlén (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga att se över en ändring av bestämmelsen om villkorlig frigivning i 26 kap. 6 § brottsbalken.

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S):

41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behandlingsinsatser i kriminalvården för sexualbrottsdömda samt uppföljning vid frisläppandet.
61. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behandlingsverksamhet på häkten.
63. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om halvvägshus.
64. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utslussningsavtal.

2012/13:Ju383 av Shadiye Heydari (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra och utveckla övergången mellan anstalten, frigivningen och hemmet samt se över möjligheten att utforma någon form av handlingsprogram så att man inte lämnas ensam.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att finna metoder som är möjliga att generalisera i ett fortsatt arbete med att öka möjligheten för revansch för individer som av en eller annan anledning har behov av detta.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de elever eller personer som avtjänat sitt fängelsestraff och som deltar i återfallsförebyggande verksamhet ska nå den nivå i utbildningshierarkin som de vid ingången hade satt som mål.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att samla, överföra och utbyta erfarenheter med gymnasieskolorna.

2012/13:Ju403 av Agneta Börjesson m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla incitamentsmodeller för Kriminalvården och kommunerna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om neuropsykiatriska funktionshinder hos brottslingar.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en kontaktperson och personlig handlingsplan för män under 40 år.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fotbojans användning ska utökas.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att effekterna av det utökade användandet av olika straffregisterutdrag för rehabiliteringen av dem som avtjänat sina straff ska utvärderas.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om upprättandet av handlingsplaner för alla som återfaller i likartad brottslighet.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nolltolerans mot droger på anstalter för fängelse och sluten ungdomsvård i landet.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 16

Motion	Motionärer	Yrkanden
16. Motioner som bereds förenklad		
2011/12:Ju254	Gustav Nilsson och Marianne Kierkemann (båda M)	
2011/12:Ju334	Lena Olsson m.fl. (V)	4
2011/12:Ju342	Lena Olsson m.fl. (V)	3
2011/12:Ju359	Morgan Johansson m.fl. (S)	47
2011/12:Ju390	Kent Ekeroth och Thoralf Alfsson (båda SD)	8
2011/12:Ju401	Kent Ekeroth och Lars Isovaara (båda SD)	
2011/12:Ju411	Jimmie Åkesson m.fl. (SD)	11 och 21
2011/12:So442	Emma Henriksson (KD)	2
2012/13:Ju202	Lena Olsson m.fl. (V)	4
2012/13:Ju262	Kent Ekeroth och Thoralf Alfsson (båda SD)	8
2012/13:Ju286	Mathias Sundin (FP)	
2012/13:Ju310	Kent Ekeroth och Lars Isovaara (båda SD)	
2012/13:Ju327	Gustav Nilsson (M)	
2012/13:Ju329	Lena Olsson m.fl. (V)	2
2012/13:Ju368	Andreas Norlén (M)	
2012/13:Ju373	Morgan Johansson m.fl. (S)	63
2012/13:Ju403	Agneta Börjesson m.fl. (MP)	6